

SABINIO calumniam quamdam omnino atrocem Hypolitus instruxit. Quam deinde radicibus diluit iocundissimis testibus ea de re imploratus, qui quidem eum ab objecto fallo criminis quam maxime remotum esse testificari lunt, & quorum testificationibus accessit sententia, que ei in integrum famam restituit, & penam Hypolito tanquam calumnatori infligit. Numquid præterea Hypolitus adhuc obligatur, ad predictam calumniam recantandam & expensas, quas Sabinius contulit, in suam defensionem, eidem refundendas?

R E S P O N S .

Arbitramur, cum Clemens & Judas sint pariterque conditionis, eorumque crima sunt quoque paria; potorem unius, quam alteri, non incumbe, necessitatem satisfactionis; & siquidem Judas nolit ultam præstare satisfactionem, ejusdem quoque potest Clementem vindicare fæmetum immunitum & iuxta regulam ab Innocentio III. constitutam; qui quidem fermonem faciens de marito & uxore, qui fecerant ex utraque parte adulterium, ait, eos qui ejusmodi nequitia crimina aliqua committerent, potest a Lege satisfactionis, cui aliunde subiacerent, mutua compensatione subducere. Cum pars criminis, inquit (d), compensatione morsua deliquerint.

Nihilominus, si nihil quidquam obstante, quod Judas nolit lai honoris satisfactionem exhibere Clementi, iste prior satisfactione incipiat; eo ipso tamen, si Judas coram Deo tenetur, ad famam ex sua causa parte Clementi reparandum.

Ceterum constat, utrumque mutuam induci eorum Deo obligationem, gratis sibi invicem facienda, & condonanda, quam ex utraque parte inter se invicem contraxerunt, obligationis satisfactioni: ut probant isthac verba S. Augustini (e): Quicunque convicti, vel malitio, vel etiam criminis obsecrati aliquam lexi; & meministri satisfactione quoniam nos Dei curare quid fecis: & ille qui Iesus est, sine dispensatione dimittitur; si autem invicem se fecerint, invicem sibi debita relaxare debent.

Juvat potissimum observare i. itam a nobis clausum appositam sive: Cum Clemens & Judas fuisse uterque conditionis, eorumque crima sunt quoque paria. Si enim inegalitatis aliqua notabilis intercederet inter eos, & unidamnum magis acceleraret, quam alteri, qui maiorem ad misericordiam iniquitatem, non posset vindicare, sibi jus exigenda compensationis: quemadmodum docetur a Sylvio. 2. Questionem hic loci tantummodo esse de duobus falsis criminiis ex utraque parte jam intentis: si folius namque uides Clementi calumniam in iurisficeret, nullo in casu licet Clementi parem calumniam referre, sub praetextu notam ei inurendi vix omnino perditissimi, & odiosissimi fycophante. Negue enim vero, perhibente Scriptura Sacra, permittit unquam reddere malum pro malo, nec injuriam pro injuria (f). Non redentes malum pro malo, nec malitidum pro malitia; sed & convariorum benedictes: quia in hoc vocati offi, ut benedictionem huius est possident. Quin imo Dominus nostre J. Christi præcipit, ut nedum calumniantibus parem referamus calumniam, quin potius pro iis etiam supplices manus ad Calum attollamus (g): Orate pro persecutis & calumnianis vobis (h).

C A S U S L X V .

OLIVARIUS, licet culpa carens, in judicium postulatus tanquam reuincipulum rei Diodoro surrexit, datum in se testem exprimitur quendam Artium, quem inculpat vix & spectat latitudinis viuum habent omnes, qui tamen tellimus dicit, ab eo revera perpetratum esse furtum, de quo in eum accusatio confatur; Olivarius vero, qui ad manum adebat fiduci certissime instrumentum, ex quo potest invictissimum argumentum probare, ab Arto in alia ianuca dictum esse falso testimonium, illud idem in judicium profert, atque ex ratione notam ei inuit ad ignominiam sempernam. Obligatur coram Deo, ad reparandam injuriam, quam ipsius famam intulit; si vero tenetur ad ejusmodi reparacionem, quo potissimum modo potest eandem præstare?

R E S P O N S .

Ad propositum difficultatem respondet, Olivarius nullam obligationem induci restitucionis famam erga Artum exhibet: Enimvero cum lese fentire opprimi ex falso testimonio viri illius, atque adduci in evidens periculum iureuolum dam-

datoris

(a) Fr. Syl-
vius in 2. q.
2. art. 1. qua-
sto p.

magni nominis Theologum, qui sic habet (a): Si enim aliquem infamasti: sed is per evocandum rei, vel per integratam vitam, vel per seminariam fidelium, ausilias, famam suam recuperabis; non tenoris ad famam ei restituendam: quia cessat damnum & iniquitas, qua per te erat facta: sicut si Petrus pecuniam sibi furoto ablatam per scriptum recuperat, non tenetur fur ad eam reddendum. Ceterum eti infamator non tenetur his censibus ad restituendum famam: teneri tamen restituere damna, si qua inde sit fuga, & sumptus, si quis interrin in recuperanda fama Iesus fecerit, communis est sententia.

C A S U S L X I I I .

F A U R , us vicinum suum Theoretum fugillavit & calumnians est. Obligatur ad reparandam injuriam, quam famam ipsius intulit, etiam post condonatam sibi animo profusa benigno calumni injuriam, & verbis omnino expressis sibi factam a Theoretico venientem, atque liberaliter induxit, quae ei præstata erat, & leui honoris satisfactionem?

R E S P O N S .

Siquidem Theoretus homo sit præsus, ut supponimus, cuius fama nec Ecclesia nec Republica permittit refutari, potest omnino condonare tuo Calumnianti, quam ei præstare teneturbat, propriæ honoris satisfactionem: Eadem per indutrationem, quae potest eundem immunitum facere, pecunia sibi ab eo furore, vel matre, et cetera restituenda: In eoque casu Faurol nulla necessitas affertur, pro injurya illata, Theoretico satisfactioni, sed remains obligatio ipsi. Dei satisfactioni per finitam penitentiam & quæ Christianum docet charitatem, vita rationis cum eis deinceps servanda. Quam difficultatem eodem modo Sylvius (b) expedit, cum ait: Sicut enim is cui est condonatum, ut per furtum ablastra non restituit, & liber a restituzione; ita etiam infamor, cui infamatus obligatio.

(b) Fr. Syl-
vius loco fu-
rit. ut etiam condonatum,
pro. cit. 2. art. 1. q. 25.

C A S U S L X I V .

CLEMENS & Judas Mercatores & Cives Tololani sepe vexarunt invicem dictis p. obosis, infida ab altero alterius fama atroci omnino ac nefaria calumniatione. Clemens conditionem facit Judæ damni quod ei intulit, in integrum reparandi, si damnum quod sibi ex ipsius calumniatione fuit allatum, velit ipse etiam relatrice. Conditionem Judas respuit, quin imo pergit eum omni infamia atpergere, quodies de Clemente fermonem habendi locus & tempus recurserunt. Clementine nihil-

ominis obligatio incumbit sub poena mortalis peccati, famæ Judge quam oblitteravit, restituende?

R E S T I T U T I O . 265

ne confidere, nec opera quidquam mandare, Europius peccavit: 2. Obligatur-ne ad aliquam reparationem Marcello præstandam?

R E S P O N S .

Iri non potest inficias, quin Europius gravissime peccaverit contra præceptum tum naturale, tum Divinum charitatis, quo prohibetur, ne quis alteri faciat, quod sibi fieri nollet, & præcipiter omnibus hominibus, ut se tales erga alios gerant, quales alios cuperent erga fæmetios agere. Quæ quidem tum nova tum veteris Legis Scripturæ potissimum commendant ipsis verbis (d): Quod (d) Tob. 4. ab alto oculus fieri tibi, vide ne ut aliquando alteri facias. Et alibi (e): Prece vultis, ut faciant vo- (e) Luc. 6. 32. bis homines, & vos facite illi similes.

Prior est: Olivarius non adesse aliam rationem repellendæ criminacionis.

Si posset enim alio modum eandem a fæmetio removere; nulla jam

eius necessitas urgenter palam faciendo crimen ipsis

falsi.

Posterior est: Quod vitium detegit, illius conditionis esse, quam fortior affirmatur in enunciata specie; hoc est, ut posset argumento esse, Artum reverti furtum esse testem. Si crimen namque fore ejusmodi, quod cum dicto ab eo falso testimonio nullum haberet communionem, neque quidquam Olivarium juvet ad propriam fæmetiis defensionem; illud idem nulla omnino ratione indicare posset abique peccato, nec nisi contracte inde obligatione compensandi danni, quod ei sine jure & necessitate attingat; scilicet ut probant isthac verba S. Augustini (e): Quicunque convicti, vel malitio, vel etiam criminis obsecrati aliquam lexi; & meministri satisfactione quoniam nos Dei curare quid fecis: & ille qui Iesus est, sine dispensatione dimittitur; si autem invicem se fecerint, invicem sibi debita relaxare debent.

Juvat potissimum observare i. itam a nobis clausum appositam sive: Cum Clemens & Judas fuisse uterque conditionis, eorumque crima sunt quoque paria. Si enim inegalitatis aliqua notabilis intercederet inter eos, & unidamnum magis acceleraret, quam alteri, qui maiorem ad misericordiam iniquitatem, non posset vindicare, sibi jus exigenda compensationis: quemadmodum docetur a Sylvio. 2. Questionem hic loci tantummodo esse de duobus falsis criminiis ex utraque parte jam intentis: si folius namque uides Clementi calumniam in iurisficeret, nullo in casu licet Clementi parem calumniam referre, sub praetextu notam ei inurendi vix omnino perditissimi, & odiosissimi fycophante. Negue enim vero, perhibente Scriptura Sacra, permittit unquam reddere malum pro malo, nec injuriam pro injuria (f). Non redentes malum pro malo, nec malitidum pro malitia; sed & convariorum benedictes: quia in hoc vocati offi, ut benedictionem huius est possident. Quin imo Dominus nostre J. Christi præcipit, ut nedum calumniantibus parem referamus calumniam, quin potius pro iis etiam supplices manus ad Calum attollamus (g): Orate pro persecutis & calumnianis vobis (h).

(a) Fr. Syl-
vius in 2. q.
2. art. 2. qua-
sto p.

(b) S. Thom.
2.2. q. 62. art.
2. ad 2.

(c) Math. 5. 43.

(d) Collos. 4.
Lacones. 12.

(e) Collos. 4.
De Ge-
net. theol.

tom. 2. q. 25.

(f) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(g) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(h) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(i) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(j) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(k) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(l) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(m) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(n) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(o) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(p) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(q) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(r) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(s) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(t) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(u) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(v) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(w) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(x) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(y) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(z) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(aa) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(bb) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(cc) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(dd) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(ee) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(ff) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(gg) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(hh) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(ii) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(jj) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(kk) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(ll) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(mm) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(nn) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(oo) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(pp) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(qq) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(rr) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(ss) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(tt) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(uu) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(ww) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(xx) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(yy) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(zz) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(aa) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(bb) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(cc) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(dd) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(ee) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(ff) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(gg) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(hh) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(ii) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(jj) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(kk) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(ll) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(mm) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(nn) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(oo) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(pp) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(qq) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(rr) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(ss) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(tt) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(uu) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(ww) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(xx) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap. 5. q. 27.

(yy) Merbe-
t. 9. 179. part. 2.
conclu. 2. in
cap.

tantillum recedat; quidquid inde possit accedere utilitatis: siquidem nec ullius comodi gratia licet ne levissimum quidem unquam admittere mendacium: illud igitur, quod sit lictum, remedium in eo casu adhibendum superest, quod palam faciat, a semetipso inique proris actum fuisse, cum virum istum infamavit. Quod quidem solum remedium in ejusmodi rerum ambigibus, quibus undeque prematur obrectator, S. Thomas proponit ac studer itis verbis: *Tertie modo, verum dicendo, sed inesse, puta, cum aliquis prodit crimen alterius, contra ordinem: Et tunc tenetur ad restituendam famam, quantum potest, sine menacio tamen: utpote quod dicit, se modum discessit, & quod non intulit, dannum refaciendum, quamquam animo deodoris eidem afferendi fuerit affectus. Quin etiam contingere posset, ut dum malo remedium adhiberi cogitaret, illud idem potius exulceraret, infigendo scilicet animo praedita vicina iniquitatem de ea, de qua fuerat antea oblocutus, opinionem.*

C A S U S L X V I I I .

B E R T O L D U S occultum quoddam crimen Natali, nihil retentus ipsis Evangelicis de fraterna correctione institutis, divulgit; atque illud idem certissimi argumentis sic fecit indubitatum, ut jam nullus ei superius locus famae, quam injunctio adeo obliteravit, illo modo eidem restituenda. Potest-ne immo etiam debet amissam Natalis famam, ei conferendo quandam pecuniam summam, aliquatenus compensare?

R E S P O N S .

Videtur, extra omnem controversiam positum istud esse, quod Bertholdus non tantum posse, sed etiam debet, quod ex sua obrectatione Natali inculpi, dannum summa aliqua pecunia eidem compensare. Sic sentit S. Thomas (a), qui docet,

(a) S. Thom.
a. 2. q. 62. art.
2. ad 1.

in ejusmodi casu compensationem praestandum esse aut pecunia, aut aliquo honore, aut aliquod commodum afferendo personae, qua infamata fuit, servata conditione peronarum ex iudicio viri alii cuius pridentis; quod probat exemplo illius, qui cum aliiciu brachium abfluit, obligatur, ad dannum illius pecunia aut alia quacumque ratione reparandum, sicutdem brachium non valeat et restituere: *Et ideo, inquit memoratus [S. Doctor], quando id quod est ablatum non est restituibile per aliquid aequaliter; debet fieri compensatio, qualis possibili est: puta, cum aliquis alii abfluit membrum, debet ei recompensare vel in pecunia, vel in aliquo honore, considerata conditione utriusque, secundum arbitrium boni viri.*

Idem quoque censet quidam nomine magnus Segoviensis Episcopus (b), qui dicit, in eo sibi contentisse omnes, quotquot sunt Theologi, quorum communis haec sententia est; honore proximo inutile ablatum posse restituiri pecunia cum offenso convertita, aut ipsi solvenda lectum estimationem viri aliquicui prudentis et intelligentis Confessori omnes, inquit laudatus magni nominis Canonista, famam posse pecunia compensari; tandem maxime estimationis fama sit. Sic enim aurum est pretiosius argento: Et tamquam pondus argenti praegaler pro parvo aurum ponderi. Ex quo patet famam et honorem, ut res exteriores, hominum subiecti arbitrio (c).

(b) Didacus
Covarinius
vat. folio. 1. v.
c. 2. n. 8.

C A S U S L X I X .

T H E O F R A S T E sicutdam Monasterio praepositor, ab aliis cum audivisset, aliquem ex suis subditis apud alios disseminare Doctrinam non sanam, & eundem, iuxta regulam Evangelicam, inter se & ipsum solum corripuit, abique eo quod in melius mutatus se le deinceps a novellis inventionibus spargendis ablinuerit; eum indicavit universitate Communitat, cum ut pudore suffusus excitaretur, ad immurandam agendi rationem, & quibus imbutebatur, errores abjudicando; tum ut alii caveret, ne seducti captiios illius colloquiis, & perverbiis sermonibus pravas tandem imbibirentur. Ei-ne obligatio induxit, labis, quam apud inicio periculorum eius dogmatum, ei inusit, ratione aliqua diluenda?

(c) Colloq.
Lacunam. r. 2.
Colloq. 1. 43.
De Gen. theol.
mor. loco su
pro cit. q. 2.

R E S P O N S .

Est hec nostra opinio, plurimos nimurum esse causas, in quibus Confessarius Cleonius non debet ei imponere obligationem audeunda vicina, apud quam probros habuit de praesata virgine fermone, eo fine, ut eum adducat, ad injuriam, quam ipsius famae maledictis suis attulit, reparandum.

Prima est: si quod in famam virginis ipsis conseruit, probrolo dicto nihil vicina mota fuerit, quin potius pro more solito eandem in eodem loco semper haberetur, & virginem bene moratam existimaverit. In ista namque hypothesi, obligatio ad rem restituendam, quam non abfluisse, & quod non intulit, dannum refaciendum, quamquam animo deodoris eidem afferendi fuerit affectus. Quin etiam contingere posset, ut dum malo remedium adhiberi cogitaret, illud idem potius exulceraret, infigendo scilicet animo praedita vicina iniquitatem de ea, de qua fuerat antea oblocutus, opinionem.

Secundus est: si certum habeat, aut ipsi justa perfusionis causa adsit, et memoria vicina effusiva, atque penitus delitum est, quidquid apud eam de fama & honore praesata virginis detraxit. Tunc etenim restricaret vulnus famae ipsius incusum, quod quidem ad fortunatum adeo eurationem venit, & cuius sic obducta est catarracta tum ex lapsu memoria, qui vicina, ut supponitur, contigit, tum etiam ex modelissimum ipsius mortibus, & virtutum Christianarum odore, quem sita virgo a tempore permulto jam exprivit; ut merito iam possit dici, nullum amplius ei dannum inde superesse; nullamque proinde eidem debere damni compensationem.

Tertius est: si malum, quod Cleonius prodidit in dedecus illius virginis, praedita vicina certissimum posse atque omnino exploratum alium autem peccatum, et coniurari, quidquid boni posset in gratiam ejusdem virginis sermonis iniuste, nihil quidquam jugavatur, ut praedictatae de fama illius valeat auctere opinione: quoniam ei constat de rei veritate, quam eidem aperuit. In isto namque casu impossibile omnino est, ullam ex fieri restituere.

Quartus denique casus, in quo Calumniator, aut obrectator potest ab obligatione eximi damni, quod attulit proximo, relaciendi, est, cum non potest, nisi cum propria vita periculo, illud item reparare; aut nisi gravissimum aliquod inde incommode, vel in semipericulum, vel in sua redundare, experietur. Si tamen ex calunnia vel ex obrectatione periculum imminere vita proximi calumniati, Calumniatori incumbet obligatio reparacionis, etiam cum propria vita periculo, eidem necessario praestanda. It, qui per calumniam adest innocentem ad famam aut vita periculum, inquit Calvinius (d), si non potest alia via sufficienter occurrit, tenetur suam manifluere calumniam, etiam cum pro vita, aut honoris periculo; quia in pari causa petitor est innocentis, quam criminis disfamisatio. Additum laudans Canonista: *Hoc tamen intelligi, modo cum declarando nequitam liberaturus est innocentem. Nemo enim tenetur ad inutile opus cum proprio gravi incommode.*

C A S U S L X X .

T H E O F R A S T E sicutdam Monasterio praepositor superior, cum audivisset, aliquem ex suis subditis apud alios disseminare Doctrinam non sanam, & eundem, iuxta regulam Evangelicam, inter se & ipsum solum corripuit, abique eo quod in melius mutatus se le deinceps a novellis inventionibus spargendis ablinuerit; eum indicavit universitate Communitat, cum ut pudore suffusus excitaretur, ad immurandam agendi rationem, & quibus imbutebatur, errores abjudicando; tum ut alii caveret, ne seducti captiios illius colloquiis, & perverbiis sermonibus pravas tandem imbibirentur. Ei-ne obligatio induxit, labis, quam apud inicio periculorum eius dogmatum, ei inusit, ratione aliqua diluenda?

R E S P O N S .

Nulli profus obligationi reparacionis dictus Superior

Istor subiectus erga suum subditum, cum, antequam eum, qualis esset, apud universam Communitatem perulgaret, servandas in ejusmodi rerum circumstantia regulas cum justitiae tum caritatis habuit inviolatas. Ultraque etenim causam, proper quam adductus fuit ad eum indicandum, nimurum ut consuleret propriæ emendationi prædicti subdit, & alios deterret per verfa illius Doctrina, æquitatem omnino lapit. Fama namque nequissimi alicuius viri cum periculo talutis alienæ non est servanda. Quamdecim habet quidam nota propter celebriter Inter-

(c) Fr. Sylvius (K), itis veris: *sic quando Ju
in z. 2. q. 62, dex, aut quisvis aliis Superior seruatis debitis circ
at 2. quanto cunctis subdit: una peccata occulta manifestat*

(k) Idem cit.
qu. 62. art. 6.
questa. con
clus. 6.

*pres. S. Thomæ (a), itis veris: sic quando Ju
in z. 2. q. 62, dex, aut quisvis aliis Superior seruatis debitis circ
at 2. quanto cunctis subdit: una peccata occulta manifestat*

(l) S. Th. 2.
q. 62. art. 7. in
corp.

et 2. quanto cunctis subdit: una peccata occulta manifestat

vel ad eorum correctionem, vel ad aliorum exemplum, nulli restituenda obnoxius est. Deinde subjet

*ci eruditus iste Theologus: Similiter, si quis pec
catum, aut decus proximi denunciavit apud super
riorem, pro eius emendatione, secundum oī dīmen
fraterno correptionis; vel apud alios, pro viuendo*

riporum pīcūtūrā, quod aliquā tērā ēmīnēt (b). C A S U S L X X I .

C A S U S L X X I .

Theorimus adamantem unum emit a Geoffrido pedissequo Marcelli, pretio trecentarum librarum; licet, eundem ab eo hæc ipsius sublatum fuisse furto, non ignorare. Illam ab eo tempore donata eiuidam amico suo; neque jam habet in sua

bona fide juvaret, quando rem istam pretio acquisivit, atque tamdiu, quādiū eandem in sua possestatē. Numquid nihilominus obligatio semper remaneat, ad prædictum adamantem, aut justum illius præsum Marcello restitendum, quamquam ejusdem possidendi non sibi vindicaverit beneficiū?

R E S P O N S .

*Rapinam emere non licet, aut Canon (c), nī
piam. s. 14. q. 5.*

re intentione, ut, cui est ablati, reddatur. Curus

*rei rationem istam afferit Innocentius III. cum pre
sens aderat Concilio generali Lateranensi (d), quod*

*nimirum, qui tem aliquam accepit, quam fere
hat furo sublatum esse, non posse ejusdem acquire
re. Invevo praesatae Legis temporibus*

Legem civiliū, que jubent, ut bona fidei posse

restituere, non obstat ipsius tructus, seu proventus

in alio translatu, duplo ad eum posseforū

non subvenit per restitutions beneficium eidem

spoliatorum. Dominum, licet per multorum manus diversis

*posseforib; jam transmisum, non posset pro
prietas eius demonstrare, suam esse, sapo contingit,*

*inquit praesatus Papa; quad spoliatus, per spoliis or
orem in alium translatu, duplo ad eum posseforū*

non subvenit per restitutions beneficium eidem

spoliatorum. Commodo possessionis amissio, proper difficultatem proba ionum, suis proprietatis amissio effundit.

(c) L. Cum. Ra
pinam. s. 14.
q. 5.

*Unde, non obstante Juris Civilis rigore (e), sancti
te. de mis. ut, si quis de eastro scient rem redirem
at, cum spoliatori quis succedit in vitium, (e)*

*quod non multum intereat, quod periculum anima
injuria detinet, aut invadere alium; contra posse
forū & spoliatori spoliatus per restitutions bene
ficium succurratur. In que verba Glossa dicit (f),*

*etc. S. Agap. v. rei, qui lemel injusta parta fuit, vitium trans
mitti omnibus in ejusdem possessione primo partori*

*luccedentibus: Quia vitium rei sequitur omnem posse
forū, ut sunt ex citatis Legibus (m), (m) L. Si &
puta, quod eandem rem redemerit; oportet l. &
puta, quod eandem rem restituere petitor, & quod
ex venditione ejus rei lucrum est. Extat al a Lex,
cuius verba multo luculentiora de presenti nostra
difficultate leguntur. Habens namque mentionem de posseforū bona fidē, qui ei accesserunt, & per quos factus est locupletior; si ei rem & præsum habeat
bona fidē posseforū, aut in eis ex citatis Legibus (m), (m) L. Si &
puta, quod eandem rem redemerit; oportet l. &
puta, quod eandem rem restituere petitor, & quod
ex venditione ejus rei lucrum est. Extat al a Lex,
cuius verba multo luculentiora de presenti nostra
difficultate leguntur. Habens namque mentionem de posseforū bona fidē, qui ei accesserunt, & per quos factus est locupletior; si ei rem & præsum habeat
bona fidē posseforū, aut in eis ex citatis Legibus (m), (m) L. Si &
puta, quod eandem rem redemerit; oportet l. &
puta, quod eandem rem restituere petitor, & quod
ex venditione ejus rei lucrum est. Extat al a Lex,
cuius verba multo luculentiora de presenti nostra
difficultate leguntur. Habens namque mentionem de posseforū bona fidē, qui ei accesserunt, & per quos factus est locupletior; si ei rem & præsum habeat
bona fidē posseforū, aut in eis ex citatis Legibus (m), (m) L. Si &
puta, quod eandem rem redemerit; oportet l. &
puta, quod eandem rem restituere petitor, & quod
ex venditione ejus rei lucrum est. Extat al a Lex,
cuius verba multo luculentiora de presenti nostra
difficultate leguntur. Habens namque mentionem de posseforū bona fidē, qui ei accesserunt, & per quos factus est locupletior; si ei rem & præsum habeat
bona fidē posseforū, aut in eis ex citatis Legibus (m), (m) L. Si &
puta, quod eandem rem redemerit; oportet l. &
puta, quod eandem rem restituere petitor, & quod
ex venditione ejus rei lucrum est. Extat al a Lex,
cuius verba multo luculentiora de presenti nostra
difficultate leguntur. Habens namque mentionem de posseforū bona fidē, qui ei accesserunt, & per quos factus est locupletior; si ei rem & præsum habeat
bona fidē posseforū, aut in eis ex citatis Legibus (m), (m) L. Si &
puta, quod eandem rem redemerit; oportet l. &
puta, quod eandem rem restituere petitor, & quod
ex venditione ejus rei lucrum est. Extat al a Lex,
cuius verba multo luculentiora de presenti nostra
difficultate leguntur. Habens namque mentionem de posseforū bona fidē, qui ei accesserunt, & per quos factus est locupletior; si ei rem & præsum habeat
bona fidē posseforū, aut in eis ex citatis Legibus (m), (m) L. Si &
puta, quod eandem rem redemerit; oportet l. &
puta, quod eandem rem restituere petitor, & quod
ex venditione ejus rei lucrum est. Extat al a Lex,
cuius verba multo luculentiora de presenti nostra
difficultate leguntur. Habens namque mentionem de posseforū bona fidē, qui ei accesserunt, & per quos factus est locupletior; si ei rem & præsum habeat
bona fidē posseforū, aut in eis ex citatis Legibus (m), (m) L. Si &
puta, quod eandem rem redemerit; oportet l. &
puta, quod eandem rem restituere petitor, & quod
ex venditione ejus rei lucrum est. Extat al a Lex,
cuius verba multo luculentiora de presenti nostra
difficultate leguntur. Habens namque mentionem de posseforū bona fidē, qui ei accesserunt, & per quos factus est locupletior; si ei rem & præsum habeat
bona fidē posseforū, aut in eis ex citatis Legibus (m), (m) L. Si &
puta, quod eandem rem redemerit; oportet l. &
puta, quod eandem rem restituere petitor, & quod
ex venditione ejus rei lucrum est. Extat al a Lex,
cuius verba multo luculentiora de presenti nostra
difficultate leguntur. Habens namque mentionem de posseforū bona fidē, qui ei accesserunt, & per quos factus est locupletior; si ei rem & præsum habeat
bona fidē posseforū, aut in eis ex citatis Legibus (m), (m) L. Si &
puta, quod eandem rem redemerit; oportet l. &
puta, quod eandem rem restituere petitor, & quod
ex venditione ejus rei lucrum est. Extat al a Lex,
cuius verba multo luculentiora de presenti nostra
difficultate leguntur. Habens namque mentionem de posseforū bona fidē, qui ei accesserunt, & per quos factus est locupletior; si ei rem & præsum habeat
bona fidē posseforū, aut in eis ex citatis Legibus (m), (m) L. Si &
puta, quod eandem rem redemerit; oportet l. &
puta, quod eandem rem restituere petitor, & quod
ex venditione ejus rei lucrum est. Extat al a Lex,
cuius verba multo luculentiora de presenti nostra
difficultate leguntur. Habens namque mentionem de posseforū bona fidē, qui ei accesserunt, & per quos factus est locupletior; si ei rem & præsum habeat
bona fidē posseforū, aut in eis ex citatis Legibus (m), (m) L. Si &
puta, quod eandem rem redemerit; oportet l. &
puta, quod eandem rem restituere petitor, & quod
ex venditione ejus rei lucrum est. Extat al a Lex,
cuius verba multo luculentiora de presenti nostra
difficultate leguntur. Habens namque mentionem de posseforū bona fidē, qui ei accesserunt, & per quos factus est locupletior; si ei rem & præsum habeat
bona fidē posseforū, aut in eis ex citatis Legibus (m), (m) L. Si &
puta, quod eandem rem redemerit; oportet l. &
puta, quod eandem rem restituere petitor, & quod
ex venditione ejus rei lucrum est. Extat al a Lex,
cuius verba multo luculentiora de presenti nostra
difficultate leguntur. Habens namque mentionem de posseforū bona fidē, qui ei accesserunt, & per quos factus est locupletior; si ei rem & præsum habeat
bona fidē posseforū, aut in eis ex citatis Legibus (m), (m) L. Si &
puta, quod eandem rem redemerit; oportet l. &
puta, quod eandem rem restituere petitor, & quod
ex venditione ejus rei lucrum est. Extat al a Lex,
cuius verba multo luculentiora de presenti nostra
difficultate leguntur. Habens namque mentionem de posseforū bona fidē, qui ei accesserunt, & per quos factus est locupletior; si ei rem & præsum habeat
bona fidē posseforū, aut in eis ex citatis Legibus (m), (m) L. Si &
puta, quod eandem rem redemerit; oportet l. &
puta, quod eandem rem restituere petitor, & quod
ex venditione ejus rei lucrum est. Extat al a Lex,
cuius verba multo luculentiora de presenti nostra
difficultate leguntur. Habens namque mentionem de posseforū bona fidē, qui ei accesserunt, & per quos factus est locupletior; si ei rem & præsum habeat
bona fidē posseforū, aut in eis ex citatis Legibus (m), (m) L. Si &
puta, quod eandem rem redemerit; oportet l. &
puta, quod eandem rem restituere petitor, & quod
ex venditione ejus rei lucrum est. Extat al a Lex,
cuius verba multo luculentiora de presenti nostra
difficultate leguntur. Habens namque mentionem de posseforū bona fidē, qui ei accesserunt, & per quos factus est locupletior; si ei rem & præsum habeat
bona fidē posseforū, aut in eis ex citatis Legibus (m), (m) L. Si &
puta, quod eandem rem redemerit; oportet l. &
puta, quod eandem rem restituere petitor, & quod
ex venditione ejus rei lucrum est. Extat al a Lex,
cuius verba multo luculentiora de presenti nostra
difficultate leguntur. Habens namque mentionem de posseforū bona fidē, qui ei accesserunt, & per quos factus est locupletior; si ei rem & præsum habeat
bona fidē posseforū, aut in eis ex citatis Legibus (m), (m) L. Si &
puta, quod eandem rem redemerit; oportet l. &
puta, quod eandem rem restituere petitor, & quod
ex venditione ejus rei lucrum est. Extat al a Lex,
cuius verba multo luculentiora de presenti nostra
difficultate leguntur. Habens namque mentionem de posseforū bona fidē, qui ei accesserunt, & per quos factus est locupletior; si ei rem & præsum habeat
bona fidē posseforū, aut in eis ex citatis Legibus (m), (m) L. Si &
puta, quod eandem rem redemerit; oportet l. &
puta, quod eandem rem restituere petitor, & quod
ex venditione ejus rei lucrum est. Extat al a Lex,
cuius verba multo luculentiora de presenti nostra
difficultate leguntur. Habens namque mentionem de posseforū bona fidē, qui ei accesserunt, & per quos factus est locupletior; si ei rem & præsum habeat
bona fidē posseforū, aut in eis ex citatis Legibus (m), (m) L. Si &
puta, quod eandem rem redemerit; oportet l. &
puta, quod eandem rem restituere petitor, & quod
ex venditione ejus rei lucrum est. Extat al a Lex,
cuius verba multo luculentiora de presenti nostra
difficultate leguntur. Habens namque mentionem de posseforū bona fidē, qui ei accesserunt, & per quos factus est locupletior; si ei rem & præsum habeat
bona fidē posseforū, aut in eis ex citatis Legibus (m), (m) L. Si &
puta, quod eandem rem redemerit; oportet l. &
puta, quod eandem rem restituere petitor, & quod
ex venditione ejus rei lucrum est. Extat al a Lex,
cuius verba multo luculentiora de presenti nostra
difficultate leguntur. Habens namque mentionem de posseforū bona fidē, qui ei accesserunt, & per quos factus est locupletior; si ei rem & præsum habeat
bona fidē posseforū, aut in eis ex citatis Legibus (m), (m) L. Si &
puta, quod eandem rem redemerit; oportet l. &
puta, quod eandem rem restituere petitor, & quod
ex venditione ejus rei lucrum est. Extat al a Lex,
cuius verba multo luculentiora de presenti nostra
difficultate leguntur. Habens namque mentionem de posseforū bona fidē, qui ei accesserunt, & per quos factus est locupletior; si ei rem & præsum habeat
bona fidē posseforū, aut in eis ex citatis Legibus (m), (m) L. Si &
puta, quod eandem rem redemerit; oportet l. &
puta, quod eandem rem restituere petitor, & quod
ex venditione ejus rei lucrum est. Extat al a Lex,
cuius verba multo luculentiora de presenti nostra
difficultate leguntur. Habens namque mentionem de posseforū bona fidē, qui ei accesserunt, & per quos factus est locupletior; si ei rem & præsum habeat
bona fidē posseforū, aut in eis ex citatis Legibus (m), (m) L. Si &
puta, quod eandem rem redemerit; oportet l. &
puta, quod eandem rem restituere petitor, & quod
ex venditione ejus rei lucrum est. Extat al a Lex,
cuius verba multo luculentiora de presenti nostra
difficultate leguntur. Habens namque mentionem de posseforū bona fidē, qui ei accesserunt, & per quos factus est locupletior; si ei rem & præsum habeat
bona fidē posseforū, aut in eis ex citatis Legibus (m), (m) L. Si &
puta, quod eandem rem redemerit; oportet l. &
puta, quod eandem rem restituere petitor, & quod
ex venditione ejus rei lucrum est. Extat al a Lex,
cuius verba multo luculentiora de presenti nostra
difficultate leguntur. Habens namque mentionem de posseforū bona fidē, qui ei accesserunt, & per quos factus est locupletior; si ei rem & præsum habeat
bona fidē posseforū, aut in eis ex citatis Legibus (m), (m) L. Si &
puta, quod eandem rem redemerit; oportet l. &
puta, quod eandem rem restituere petitor, & quod
ex venditione ejus rei lucrum est. Extat al a Lex,*

R E S T I T U T I O .

270

nem in casu proposito, simul cum locis suis, qui ejusmodi furti socii fuerunt atque participes. Quod ita docetur a S. Thoma (a), qui eandem questionem sibi intercipi proponit istis verbis: *Urum illo, qui rem alienam consumpsit, tenetur ad restituendum? Quam quidem questionem sic dissolvit; Dicendum, quod tenetur. Cuius ratio est, quia cuiuslibet tenetur ad faciendam iustitiam alteri. Confitit autem iustitia in quedam equalitate. Unde nisi redintegreus equalitas, non posset aliquis esse iustus. Inequalitas autem fuit, quod consumpsit rem non suam: Et ideo oportet quod reddat.*

Vide Casum BLESILLA 97.

C A S U S L X X V I I I .

A N S E L M U S furtus est Nicafio colono quinquaginta modios excellentioris tritici, quod dedita opera emerat ad seminando agros suos, quos propter illo furtum, conferere non potuit, nisi frumento viliori, quod minus quarta parte illius retulit, quod redditus frumentum farto sublatum. **A R** ea tantummodo obligatio Anselmo inducit, restituendi pretio iusti quinquaginta praedictorum modiorum; an praeterea reddendi quartam partem, quae percepto frumento debeat? atque si propter alterius frumenti inopiam, Nicafius non potuerit agros suos ferre; numquid Anselmus obligaretur ad restituendum, prater quinquaginta praefatos modios, quidquid aliunde frumenti agri isti reddidissent?

R E S P O N S .

Siquidem Anselmus furando quinquaginta maior tritici injuriam attulit Anselmu non ratione tantum pretii istius frumenti, sed præterea omnium frumentorum, quos redditisset, si licuisset isti colono coidem ut animo statuerat, agros suos conferere; nullus profecto locus est ambigendi, quin ei obligatio adducatur, & quidem ex ipsius conscientie debito, quinquaginta modiorum tritici, quos furatus est. Nicafius non restituendrum tantummodo, aut iuste corundem estimationibus refundenda; sed præterea reddendi quidquid frumenti tritici farto sublatum addidisset fructibus vilioris tritici, si colonus iste frumento illo excellentiori, quod sibi surreptum est, agros suos seminavisset (b). Eodem modo, si Nicafius propter illud furtum, non potuerit aliud triticum ferre, procul dubio teneatur Anselmus, quidquid inde emergent ei detrimenti in integrum præstare. Quod quidem omnino patet ex istis verbis Gregorii IX. (c). Si cupa sua datum est damnum vel injurya irrogata jure super his satisfacere te oportet.

C A S U S L X X I X .

M I C H A E L, Protasius, Simeon & Victor, cum quatuor simili confiravissent ad ducentos nummos Basilio surripientes; prædicta pecunia apud Victorem deposita fuit: Basilius vero cum accepisset, Victorem, quem de se optime promeritum habebat, inter eos recenseri, qui injuria sibi irrogata loci fuerant ac participes, illi precebus omnibus petenti, veniam sibi dari, atque remitti restitutiois obligationem, condonavit ac indulxit significans ei, beneficiorum causa, quæ ab eo optima accepérat, se si liberaliter concedere, quæ eum plurimum urgebat, restitutiois immunitatem. Quia de re questo habetur, utrum Michael, Protasius atque Simeon nihilominus remaneant in solidum semper obligati, ad præfatos ducentos nummos restituendos?

R E S P O N S .

Jam alibi obseruavimus, cum, qui rem furtam habet in sua potestate, teneri pro ceteris ejusdem furti locis ac participibus ad restituendum; & postquam satiscit, ceteros ipsum factios quos eadem in solidum urgebat obligatio restituendi ab ista jam obligatione liberari. Ex qua obseruatione concludendum est, si is adversus quem furtum commissum fuit, obligationem restituendi ei condonaverit, quem rei furoto ablata-

(a) S. Thom. 2. 2. q. 22. art. 25. in corp.

(b) Sambov.

2. 3. cap. 22.

(c) Greg. IX.

in cap. Si cul-

pa. finis inju-

ris & damno

dato.

(e) S. Aug. Ep. 155. alii 54. n. 2.

(f) Reg. 77. de diversis reg. jurisdict. Item S. Impre- r. 7. Infir. de Leg. Aquil. 1. 4. tit. 3.

(g) Leg. 16. 2. 1. ff. ad Leg. Aquilum.

(h) Leg. 16. 2. 1. ff. 10. cati conducti.

(i) Leg. 16. 2. 1. ff. de rei vindicati. lib. 6. tit. 1.

(j) Leg. 16. 2. 1. ff. de rei vindicati. lib. 6. tit. 1.

(k) Leg. 16. 2. 1. ff. de rei vindicati. lib. 6. tit. 1.

(l) Leg. 16. 2. 1. ff. de rei vindicati. lib. 6. tit. 1.

(m) Leg. 16. 2. 1. ff. de rei vindicati. lib. 6. tit. 1.

(n) Leg. 16. 2. 1. ff. de rei vindicati. lib. 6. tit. 1.

(o) Leg. 16. 2. 1. ff. de rei vindicati. lib. 6. tit. 1.

(p) Leg. 16. 2. 1. ff. de rei vindicati. lib. 6. tit. 1.

(q) Leg. 16. 2. 1. ff. de rei vindicati. lib. 6. tit. 1.

(r) Leg. 16. 2. 1. ff. de rei vindicati. lib. 6. tit. 1.

(s) Leg. 16. 2. 1. ff. de rei vindicati. lib. 6. tit. 1.

R E S T I T U T I O .

271

vit. Tertia denique ratio est, quod **Judex recta conscientia non possit**, quod sibi donato datum est, ad faciendam injuriam, suum facere; & obligatur, ad illud idem restituendum. Cum autem iudicis testimonia, quæ nec iusta, nec vera videntur, sive iterum S. Augustinus, iniqua & falsa vendantur: multo sceleratus unque pecunia sumitur: quia scelerata etiam a quoquo voluntatis datur. Atque in eo casu restituendum est Ecclesiæ, vel pauperibus; quoniam, qui pecuniam lahefactandam, meretur vel pecunia sua, vel munere suo spoliari; siquidem alterum laetabatur, ut peccatum adversus iustitiam commutavisset; atque, ut advertit Laudatus Pater, rubore proflus susfundetur, si manifestum fererit, iam pecuniam, vel munus istud, ad finem adeo prædiolum allegendum, ab eo suis exhibita.

Ex quibus inferimus, Tribonius igitur ex conscientia obligari, ad istud donum Metello restituendum; Si redemptor iste dominorum Urbis non nisi sincero animi proposito illud ei donaverit, ut sibi rectum iudicium obtineret; aut pauperibus ergaudem, si Metellus illud donum eo fine dederit, ut sibi iniqua extenuatio adjudicaretur; Istum vero dominorum Urbis redemptorem teneret ex sua parte, ad referendum Tribonio quod excedit iustum de pretio sua redemtionis extenuandum, quod ab ipso Tribonio ipsius Urbis, cuius praecinctus est, strictissimo jure venit restituendum. Quæ de praefatis difficultate differimus, non propria tantummodo doctrina S. Augustini; sed & ipsa S. Thomæ sententia plurimum inuitatur (a).

C A S U S L X X X I .

R O M A N U S Dux atque Magister omerariae eisdem navis, cum jam navem appulisset ad conspectum portus Maclovienis, cum larcinis & mercibus, quæ Hieronymi simili erant & Basili; At vellet impensis parcer, quam ab eo conferri portuisset, in adjungendum sibi alium navis gubernatorem; ipse tentans solus insinuare portum suum navem, ad scopulum allusus est; Indeque mercium illarum proprietarius dannum emerit mille numerorum & amplius. Obligaturne ex conscientia, ad afferendam iudicem illius danni compensationem?

R E S P O N S .

Non est, unde dubium moveri queat, quin Romanus teneat ad damnum, quod illatum est Hieronymo & Basilio, relarcendum. Obligatur enim omnis vector ad praestandum dannum, quod contingit ex defecâ ipsius industris atque experientia; juxta regulam istam Juris. (b): Imperita culpa adnumeratur. Cum ergo nondum perficeret ultra sufficiens peritus, ut navem suam sine periculo ad portum appliceret, fibimetus debet adhibere peritissimum aliquem Nauclerum, qui eandem in portum applicaret; quia quadam cautione cum non fuerit, utus, quidquid inde emerit detrimenti reparare perinde ratione tenetur, quæ eum urgenter, si navis ab eo fuisset sine Gubernatore immissa in mare, & eadem orta tempestate periret. Si magister navis sine Gubernatore in fiume navem immisisset, & tempestate orta temperare non potuit, ut navem perdiderit, videlicet habebunt adversus eum ex locato actionem. Quæ propriæ sunt verba Legis (c). Adendum est præterea, eandem damnis reparacionem ab eo sole praestandum, si dum sibi licet Nauclerum peritissimum astumeri, impensis operæ ulius fuisset; secundum istam aliam Legem (d): Culpa non intelligitur, si navem peritem tempore navigationis trans mare misit; licet ea periret; nisi si minus idoneis hominibus eam commisit.

C A S U S L X X X I I .

G A S P A R D U S in privata quadam domo, in quam frequenter pedes ferret, scutellam argenteam furtus est. Num ei obligatio inferrat ex conscientia, ad eandem numerice scutellam, quam etiam habet in sua potestate, restituendam;

aut nonne satis est, ab eo iustam ejusdem referri preti estimationem; præteritum vero si, ad eam inaurandam, sumptus fecerit, ne ipsa agnoceatur?

R E S P O N S .

Quando res furtive sublata remanet adhuc in propria sua natura, restituenda est; ut enim habet S. Thomas (e); Restituere nihil aliud est videtur, quam iterum aliquem statuere in possessionem,

(e) S. Thom.

2. 2. q. 62. art.

2. 4. & 7.

(f) Joann.

Polmanus Bre-

viar. Theolog.

parte 2. n. 43.

(g) Galpardi

adversari.

gaudentem.

Exclusum.

alienam furatus est, repeat sumptus vere necessarios; eos vero, qui licet necessarii non sint, aliquid tamen habent utilitatis, recipiat de refurtiva, si finis laesio prioris illius statutus auferri possit. Nullam habecan repetitionem (fures) inquit Lex (a), nisi necessarios sumptus fecerint. Sim autem utiles: licentia eis permittitur, si finis laesio prioris statutus rei, eos auferre.

(a) Leg. Domini, i. cod. de rei vindicar. lib. 1. tit. 3.

Quibus in antecedens obseruat, respondemus, posse omnino recta conscientia a Columbanu repeti, sibi refundi a Claudio pecuniam, quam consultit in duo organa occulta, quorum inopis erat praefata pendula; & in addendum eidem motum quindecim dierum, pro motu bidui, quo ante donabatur, ut posset per istud temporis spatium periodicum cursum agere, abique eo quod opus esset, cum rursus contendit: Quippe prior impensa effet necessaria; nullum siquidem ultim praebeat pendula, quae suis occultis organis definita est: Altera vero impensa plurimum eidem conterat utilitatis; & ex utraque impensa pretium ipsius pendula dimidio plus augetur. Alioquin fatendum est, si Claudius non obligaretur, ad istas duas impensarum species Columbanu restituendas, futurum ut ipse Claudio posset, nullo jure violato, ex impensis Columbanu rem suam facere locupletior: Quod plane repugnat ipsimet naturali equitati, & constituta a Bonifacio VIII. regulare (b), quae sic habet: Locupletari non debet aliquis cum alterius injury vel jactura: Et si aliis reg. Juris in c. Leg. fidei. Reg. Juris. nos. fi. de d. versis reg. l.

Quod pertinet ad auraturam, quam Columbanus addendum pendula curavit; ista potissimum esse debet loco voluntariae & superflua omnino impensa, quam Columbanus non admisit, nisi causa private sive oblectacionis, quamque adeo amittere meretur.

Quae hoc loci hue ulque dicenda habuimus, intelligenda sunt, modo Columbanus in iudicio damnatus non fuerit, ad amittendas omnes praedicas impensas. Enimvero, si intenta in eum ea de re apud Judices causa, iporum iudicium sententia, ad restituendam Bertino eandem pecunia summanum, statim atque compertum habebet, istud pallium sive ei furtive ablatum: siquidem in eo causa, cum nihil pro palla rependisset, ex prelio ejusdem venditi, quod receperit, factus effet locupletor.

Quae lumen ea de re prosecuti, firmissimi simul ac fusiōribus omnino rationum momentis tractatae reperiuntur apud Cardinalem Cajetanum in ipsius, quem scriptit in summam S. Thomae Commentario (b).

C A S U S LXXXIV.

ASCANIUS furo sublatum a Bertino coccineum quoddam pallium, vendidit Gildardo, qui bona fide illud emit tringita libris, quique idem sibi per tres menses adhibuit cuidam ex amicis suis vendidit postea quadraginta quinque libris: Et deinde renunciatum est, istud pallium ab Alsciano nisi fuisse furo surreptum. Numquid nihil obstante, qua plurimum innitebat, bona fide, eum urge obligatio alicuius restituitionis?

R E S P O N S .

Gildardus tenetur ex conscientia; ad referendum Bertino, non quidem integrum quadraginta quinque librarum summam, quam de venditione praediti palii recepti; sed tantummodo quod ejusdem empti pretium excessit; hoc est libras quindecim. Cuius rei ratio est, quod quangum ex ipsa, quagavis est, bona fide tum emendo, tum vendendo pallium istud, ejusdem integri pretii restituendi sit immunit: obligatio tamquam ei iudicatur, quod inde percepit, lucri reddendi. Siquidem ini- quam sit, atque vel etiam ab ipsomet naturalis exigitas Legibus omnino alienum, eum ex aliena fieri locupletori, secundum duas regulas Iuris in difficultate Superiori discutienda memoratas.

(e) S. Thom. a. 2. q. 62. art. 6. (f) Joan. Cabassatius juris can. theor. & prax. 1.6. c. 17. n. 8.

Quae praefens affectio nostra plane consentit Doctori S. Thomae (c), quem citat Cabassatius (f) in patrocinio sequentis, quam ea de re habet, decisionis: Si quis dum bona fide possidebat, rem

Non est, unde in dubium adducatur, quin tenetur Alphonsus & quidem ex conscientia, in quinquaqinta volumina librorum in folio, qua ratione ipsius ei Confessarius injunxit, restituenda. Cum enim ex aliquo delicto perpetrato inducitur obligatio facienda restituitionem, ipsi potissimum incumbit in ipomet loco, in quo delictum admisit, per solvere debitam restituitionem. Redimicrandam fuit omnia ex spoliatis, inquit Papa Joannes I. (i), & q. 1. in eo.

in eo loco, unde abscesserant, funditus revocanda. Aut potius juxta eam, que isti Canoni apposita est a Correctoribus Romanis, annotationem: Et in eorum, unde abscesserunt, porosum funditus revocanda.

Quod autem attinet ad impensas, ab iis in integrum fustinendis nulla ratione potest Alphonse se subducere; neque legitimam habet ea de re querelam, quippe qui proprius culpa damnum istud experiat; secundum regulam Juris Canonici, que fert (a): Damnum, quod quisquis sua cupiens, sibi debet, non aliis imputare. Et istam aliam Roman Juris (b): Quo quis ex sua causa est, si damnum sentit, non intelligitur damnum sentire. Neque vero eadem ratione differendum fore de eo, qui rem alienam aut invenerit, aut bona fide postledit. Neque enim tenetur ad perfenderas in restituenda illa re ullas impensas; satisque est, si eadem reddit proprietor in ipomet loco, in quo res ipsa repperitur (c).

C A S U S LXXXVI.

THEONIUS ablatam furtive a Cornelio ovenum in suum gregem aggregavit, & ab eadem postmodum suscepit aliquos agnos. Ei obligatio de re ovis restituenda; cui obligationi satisficerit: Verum in dubio animus illius est, num præterea non tenetur ad agnos Cornelio restituendos. Quid enim agere necesse est, ut propriam conscientiam in tuto ponat?

R E S P O N S .

Certissimum est, fundamento non carere, quae sibi Theonius induxit, dubium seu Religionem, & illum omnino obligari ad reddendos agnos, de quibus quanto infortiatur. Neque enim vero res furtive sublata tantummodo restituenda est, sed præterea obligatio inducitur fructus: quos ipsa fecit, simul cum eadem restituendorum, quando nimur natura est producendis fructibus facias. Quod facile colligere est ex Decretalibus quadam Cælestini III. quam superius jam retulimus in calu Remigius (d), in qua sermo habetur de Religiis quibidam, qui ipsius autoritatem imploraverant contra violentiam usurpationem cuiusdam Archidiaconi, ex qua plurimam eamque notabiliorum proflus fenerant ruinam: De ea autem landatus Summus Pontifex sic determinat iubendo nimur ut prædictis Archidiaconus, quodcumque damnum iisdem intulit, si reparatus, neque tantummodo restitutus fructus & proveniens, quos accepatur; verum etiam fructus & proveniens quos ipsimet Religiis tuos fecisisti, si possessions, quas per vim occupaverat, si licuisti servare ac retinere. Qua de re advertendum est cum Glossa (e), duas fructuum species recenseri. Alios quidem, qui proveniunt ex industria, & labore illius, qui rem fructus illos producentem possidet, quale est lucrum, quod percipitur de argento, & de ceteris, quae uero contumuntur. Alios vero, quos ipsa res ex propria sua natura proprio suo fundo sponte fundit: quales sunt fructus, quos aliquis ager, aut dominus aliqua solet affere. Fructus indistinctus & naturales. Quod omnino dilucide reperitur explicata apud S. Thomam (f), qui inde colligit, iniquum ejusmodi possessorum non liberari, ex eo quod fundum ipsum reddat, sed præterea obligari ad fructus & proveniens tum perceptos, tum producendos ex ipsa natura fundi restituendos; propterea quod ipsi iniquo possessori non vindicentur, sed ei potissimum cedant, a quo eodem violenter abstatuit. Et ideo, inquit Doctor Angelicus, si quis domum alterius, vel agrum per usum extorsivit: non solum tenetur restituere domum, vel agrum; sed etiam fructus inde perceptos: quia sunt fructus rerum; quosnam alius est Dominus: Et ideo si denatur. Ex quibus inferamus oportet, si quidem Theophilus in simili casu confitatur, ipsi profecto induci obligationem agnorum restituendorum Cornelio, cui jure legitimo proprietatis cedunt; quippe qui fructus sunt ipsius ovis, quae ei furtive sublata sunt, & quos tuos fecisisti, si ipsi licuisti eandem possidere; quod tamen sic (g) ac-

(a) Cœlest. III. in c. Grav. 11. de re spoliatis. L. tit. 13.

(b) Leg. Corn. 25. ff. de us. 1.2. tit. 11. Leg. Bon. 1.2. tit. 11. ff. de diversis reg. Juris ant. 2. Reg. 6. de regulis Juris in 6.

(c) Glossa in cap. Grav. v. Fructus.

(d) S. Thom. 2.2. q. 62. art. 6.

(e) Cœlest. II. in c. Grav. 11. de re spoliatis. L. tit. 13.

(f) S. Thom. 2.2. q. 62. art. 6.

(g) Colloq. Lucionensis. 2.2. q. 3.

(h) Joan. Me-

dina de restit.

q. 2. dub. 5.

Michael Salo-

nus in S. Th.

Th. Theologis ampliebitur (i).

Ideo etiam habet Author cuiusdam Opusculi,

quod legitur inter opera S. Thomas: Eni sunt ip-

sima